

Władyka, Wiesław

"Czasopisma studenckie w Polsce (1971-1976)", red. A. K. Waśkiewicz, Warszawa 1977 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Prasy Polskiej 18/1, 123-125

1979

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Czasopisma studenckie w Polsce (1971-1976), red. A. K. Waśkiewicz, Warszawa 1977, s. 340.

Dwa lata po pracy o czasopiśmie studenckich w Polsce w latach 1945—1970¹ ukazał się tom obejmujący okres 1971—1976. „Kolejny tom »Czasopism Studenckich« — czytamy w nocie *Od Wydawcy* — nie ma charakteru opracowania monograficznego; jest zbiorem szkiców i artykułów dokumentujących jedną z form uczestnictwa w życiu publicznym. Ich autorami są młodzi naukowcy, działacze, a także studenci, współtwórcy opisywanych wydawnictw. Sprawia to, że otrzymujemy nie chłodny »obiektywny« opis, ale wypowiedzi usiłujące nie tylko badać, ale i programować”. Słowa te odzwierciedlają w dużym stopniu intencje wydawców i komplikują zadanie recenzenta, który ma trudności z określeniem kryteriów pomocniczych w ocenie książki. Bowiem pewną wątpliwość może budzić już sam pomysł przygotowania tej pracy. Jeśli wydanie pierwszego tomu wydawało się jak najbardziej zasadne, to jego kontynuacja może być uznana za inicjatywę zbyt pospieszną. Zwłaszcza jeżeli porówna się — a taki zabieg jest naturalny — obie pozycje ze sobą. Przeznaczenie prawie takiej samej objętości na materiały o latach 1971—1976 i na lata 1945—1970 wywołuje pozorne wrażenie, iż wydawcy widzą merytoryczną zasadność traktowania tych dwóch okresów z równą wagą i z równym zainteresowaniem. Przy ocenie całości wydawnictwa można więc mówić o pewnym zachwianiu proporcji, zaś argumentem obronnym nie może być przecież fakt statystycznego wzrostu inicjatyw prasowych po 1971 r. Słusznie bowiem pisze A. K. Waśkiewicz we wstępie (s. 7), iż podobny fakt występował w latach 1959—1968. Wtedy również ilościowy rozkwit wydawnictw był wynikiem powstania wielu biuletynów uczelnianych bądź wydziałowych, krążących w obiegu zamkniętym, w jednej uczelni, w małym środowisku.

Problemy te odzwierciedla także panująca w książce niejasność co do zasad określających chronologię omawianych wydarzeń. Cezura rozdzielająca tomy I i II wydaje się w świetle wypowiedzi redaktora i autorów niektórych szkiców bardzo umowna i mechaniczna. Wspomina się we wstępie o znaczeniu cezury 1968 r., później 1973 r., nigdzie nie broni się koncepcji, której wyrazem jest właśnie taki „chronologiczny” kształt obydwu tomów.

Można więc zastanawiać się, czy nie lepsza była koncepcja wydania jednej książki z doprowadzeniem całości wykładu do połowy lat siedemdziesiątych, naturalnie z zachowaniem właściwych proporcji między poszczególnymi okresami, wyznaczonymi przez redaktorów. Ten postulat znajduje swoiste potwierdzenie w fakcie zamieszczenia w tomie II kilku

¹ *Czasopisma studenckie w Polsce (1945—1970)*, red. A. K. Waśkiewicz, Warszawa 1975, s. 400; zob. rec. W. Władyki, „Kwartalnik Historii Prasy Polskiej”, t. 14, nr 3.

szkiców, które wychodzą poza ramy chronologiczne wyznaczone w tytule pracy, np. artykuły o białostockich i zielonogórskich czasopismach studenckich². Sztuczność proponowanych cesur jest widoczna także w innych tekstach, w których autorzy próbują bądź po prostu kontynuować przerwana narrację, bądź prezentować nowe tematy w poprzednim tomie nie występujące, przy czym niejednokrotnie w takim wypadku zmuszeni są cofać się do lat wcześniejszych.

Nastąpiła także zmiana perspektywy badawczej w tomie II w porównaniu z tomem I. Analiza studenckiego ruchu czasopiśmienniczego do roku 1970 wymagała doszukiwania się dla wielu zjawisk przyczyn historycznych, a niejednorodność badanego okresu zmuszała nieraz do konstruowania — nie zawsze *expressis verbis* — całościowego obrazu historii PRL, ze zwróceniem uwagi na kierunek i tendencje przemian. Bez odpowiedzi na pytania zasadniczej wagi, bez ukazania złożoności wydarzeń po 1945 r., niemożliwe było wyjaśnienie większości kwestii związanych z życiem prasy studenckiej. Drugi tom z natury rzeczy takiej perspektywy mieć nie może i dlatego też jest on przede wszystkim rejestrem tytułów, faktów, nazwisk z nielicznymi próbami co najwyżej analizy typu socjologicznego. Więcej też w nim niedoskonałości, potknięć, refleksji „krótkiego zasięgu”. Z większą siłą daje też znać tendencja do autonomicznego — by nie rzec wyabstrahowanego — ujmowania badanej problematyki; niedostrzegania szerszego kontekstu społecznego, kulturowego, w który studencka prasa jest wkomponowana i od którego jest zależna. Być może jest to skutkiem często niedostatecznie pogłębionej analizy treści omawianych pism. Szkice ograniczają się do poziomu notowania tytułów artykułów i wypowiedzi oraz do zdawkowego niewiele mówiącego czytelnikowi komplementowania, np. „agresywnie i interesująco przeprowadzony wywiad” (s. 135). Brakuje spojrzenia całościowego, oceniającego zawartość myślową tekstów, program, ambicje, niepokoje, poziom intelektualny pism itd. Mniejszą wagę można jeszcze przywiązywać do faktu występowania braków metodycznych, ale należy przecież dopominać się o przemyślenia, które dla każdego odbiorcy tej książki powinny być poznawczo najcenniejsze.

Układ pracy przypomina konstrukcję tomu I. Część I prezentuje 16 szkiców o pismach studenckich w poszczególnych środowiskach akademickich, druga zaś różnorodne studia monograficzne. Książkę rozpoczyna wstęp A. K. Waśkiewicza, redaktora całości, a kończy bibliografia tegoż autora zawierająca zestaw pism wydawanych po 1971 r. (kontynuacje i tytuły nowe) oraz liczne uzupełnienia nie wychwycone wcześniej. Praca ma jeszcze indeks tytułów czasopism oraz nazwisk (opracowała Anna Sobecka), który zawiera jednak sporo opuszczeń, zwłaszcza

² Z. Bauer, *Białostockie czasopisma studenckie*, s. 19—26; A. Sobecka, *Zielonogórskie czasopisma studenckie*, s. 167—186.

nazwisk redaktorów i dziennikarzy wymienionych w bibliografii. W porównaniu z tomem I nastąpiła pewna korektura części drugiej książki. Poprzednio poświęcono ją omówieniu wyróżniających się tytułów prasy studenckiej, obecnie próbowano obok analizy „Sigmy”, Kolumny Studenckiej „Wykusz” oraz „Problemów Studenckiego Ruchu Naukowego” także pokazać studencki ruch dziennikarski, przemiany w modelu i funkcjach ogólnopolskich czasopism studenckich³. Publikowane szkice przedstawiają bardzo różny poziom, ale też przyznać należy, iż dużą zasługą autorów jest przedsięwzięcie wysiłku zmierzającego do określenia rozmiarów i struktury badanego zjawiska. Napotykali oni na wielkie trudności już w trakcie zbierania materiału i sporządzania dokumentacji. Z tych m. in. względów ograniczyli swoje ambicje i skromnie wyznaczyli zadania badawcze.

Należy przecież omawianą pozycję uznać za bardzo cenną. Wiele powyższych uwag ma charakter futurystyczny i mogą być uwzględnione ewentualnie przy prognozowaniu dalszych etapów badawczych. Mieszczą się one zresztą w orbicie opinii wypowiedzianych przez red. A. K. Waškiewicza, który jest animatorem recenzowanej pracy i świetnie zdaje sobie sprawę z jej braków i wad (s. 15). Bez uprzedniego rozpoznania terenu (w tym bez bujnego rozwoju historiografii Polski Ludowej) każdy podróżnik skazany jest na błądzenie po bezdrożach i napotykanie na przeszkody. Wstępne rozeznanie w dziejach prasy studenckiej w latach 1945—1976 zostało nam już dane.

Wiesław Władyka

³ J. Rózdzyński, *Studencki ruch dziennikarski*, s. 189—198; M. Miśkowiec, J. Rygielski, *Ogólnopolskie czasopisma studenckie* („Student”, „Ita”, „Nowy Medyk”, „Politechnik”), *przemiany modelu i funkcji*, s. 199—226.